

***Elymus hispidus* (Poaceae) na Działach Grabowieckich (Wyżyna Lubelska, SE Polska)**

Elymus hispidus (Opiz) Melderis (perz siny) jest gatunkiem rzadkim (R), wpisanym na „Czerwoną listę roślin naczyniowych w Polsce” (ZARZYCKI & SZELĄG 2006). W obrębie gatunku wyróżniane są niższe jednostki taksonomiczne w randze podgatunków (*Elymus hispidus* (Opiz) Melderis subsp. *hispidus* – perz siny typowy i *E. hispidus* subsp. *barbulatus* – perz siny szczeciniasty), bądź odmian [*E. hispidus* var. *hispidus* i *E. hispidus* var. *villosus* (Hack.) Assadi] (SZCZEPANIAK 2003). Na Lubelszczyźnie perzowi sinemu typowemu przypisano kategorię niskiego zagrożenia (LR), natomiast perz siny szczeciniasty uznano za gatunek krytycznie zagrożony (CR) (KUCHARCZYK 2004). Perz siny reprezentuje element eurosyberyjsko-mediterrańsko-irano-turański i na terenie naszego kraju osiąga północną granicę swego występowania (ZAJĄC & ZAJĄC 2009). W Polsce występuje głównie na Wyżynach: Małopolskiej, Lubelskiej i Zachodniowołyńskiej (ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Rośnie w murawach kserotermicznych, najczęściej na podłożu lessowym. Jest uznawany za gatunek wyróżniający kwietne murawy *Thalictro-Salvietum pratensis* (MATUSZKIEWICZ 2008).

Celem pracy jest podanie aktualnych stanowisk obu podgatunków perzu sinego na obszarze Działów Grabowieckich, stanowiących wschodni mezoregion Wyżyny Lubelskiej (KONDRACKI 2000). Podgatunki wyróżniano na podstawie owłosienia plew i plewek

Tabela 1. Stanowiska *Elymus hispidus* subsp. *hispidus* i *E. hispidus* subsp. *barbulatus* na Działach Grabowieckich

Objaśnienia: (*) – nowe stanowisko *Elymus hispidus* subsp. *barbulatus*, (!) – nowe stanowisko *E. hispidus* subsp. *hispidus*, (+) – od kilku do kilkudziesięciu kwitnących źdźbeł, (++) – kilkaset kwitnących źdźbeł, (+++) – populacja obfita, gatunek na znacznej powierzchni osiąga pokrycie powyżej 25%, T-S – *Thalictro-Salvietum pratensis*, zd. T-S – zdegradowane *Thalictro-Salvietum pratensis*, B-T – zbiorowisko z *Brachypodium pinnatum* i *Teucrium chamaedrys*, Pf – *Prunetum fruticosae*

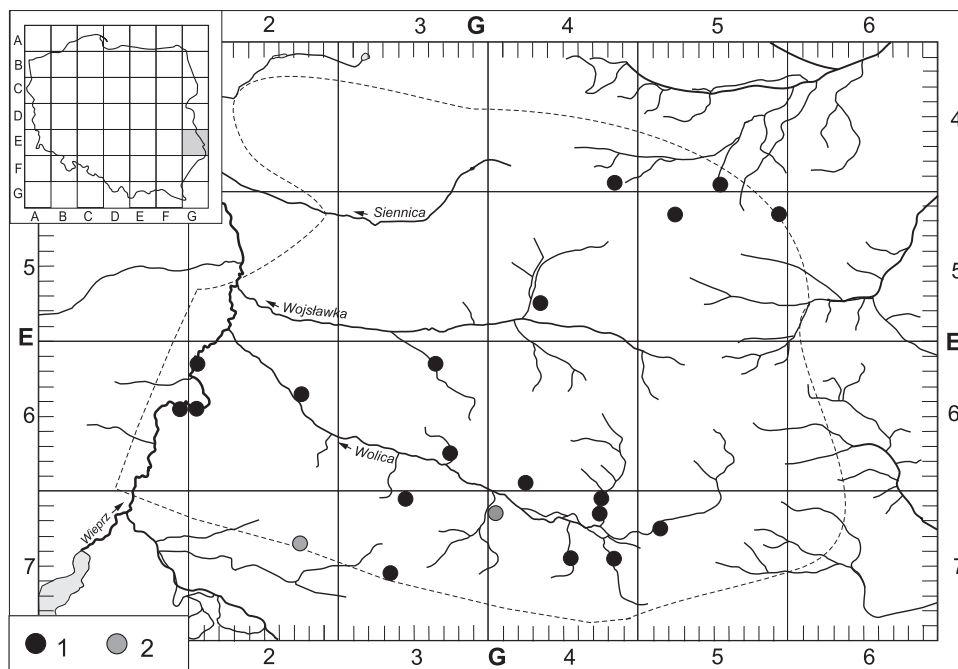
Table 1. Sites of *Elymus hispidus* subsp. *hispidus* and *E. hispidus* subsp. *barbulatus* on the Działy Grabowieckie region
Explanations: (*) – new site of *Elymus hispidus* subsp. *barbulatus*, (!) – new site of *E. hispidus* subsp. *hispidus*, (+) – from a few to a few dozen of flowering culms, (++) – a few hundred of flowering culms, (+++) – abundant population, species covers more than 25% of the area, T-S – *Thalictro-salvietum pratensis*, zd. T-S – degraded *Thalictro-Salvietum pratensis*, B-T – community with *Brachypodium pinnatum* and *Teucrium chamaedrys*, Pf – *Prunetum fruticosae*

L.p. No	ATPOL (1 × 1 km)	Miejscowość Locality	Zasobność populacji Abundance of population	Zbiorowisko roślinne Plant association
1	GE 55 12	Alojzów(!)	++	zd. T-S
2	GE 63 77	Broczówka	+	zd. T-S
3	GE 72 37	Chomęciska (*)	++	B-T
4	GE 63 17	Czajki (!)	+++	T-S
5	GE 62 10	Dworzyska (!)	+++	T-S
6	GE 75 21	Grabowiec (!)	++	zd. T-S
7	GE 64 92	Hajowniki (!)	+	T-S
8	GE 74 10	Iłowiec (*)	+++	T-S, Pf
9	GE 44 98	Kumów Majoracki	+	B-T
10	GE 62 38	Orłów Murowany	+	B-T
11	GE 54 73	Ostrów (!)	+++	T-S
12	GE 73 04	Podhuszczka (!)	+	Bp
13	GE 74 48	Rogów	+	zd. T-S
14	GE 74 07	Skomorochy Małe	+	Bp
15	GE 61 49	Tarnogóra	+++	T-S
16	GE 55 29	Teresin (!)	++	zd. T-S
17	GE 73 53	Udrycze	++	zd. T-S
18	GE 62 40	Wał (!)	+++	zd. T-S
19	GE 74 17	Wolica Uhańska (!)	+	Pf
20	GE 45 95	Wólka Leszczańska	+	B-T
21	GE 74 45	Żuków (!)	+	Pf

(SZCZEPANIAK 2001). Lokalizację stanowisk obu podgatunków na badanym obszarze podano w sieci kwadratów ATPOL 1 × 1 km (ZAJĄC 1978).

W latach 2005–2010 odnaleziono 21 stanowisk perzu siniego (Tab. 1, Ryc. 1). Na dwóch stanowiskach obok *Elymus hispidus* subsp. *hispidus* stwierdzono także *E. hispidus* subsp. *barbulatus*.

Perz siny typowy podawano z tego obszaru z 14 stanowisk (SZCZEPANIAK 2001), obecnie czterech z nich (Czechówka, Krasne, Żdżanne, Sławęcín) nie potwierdzono. Rośnie on w nalessowych murawach kserotermicznych (*Thalictro-Salvietum pratensis*), zaroślach *Prunetum fruticosae* oraz w bardziej mezofilnych murawach nawapiennych, w zbiorowiskach zdominowanych przez *Brachypodium pinnatum*. Tylko na sześciu stanowiskach perz siny występuje obficie i pełni decydującą rolę w tworzeniu zbiorowisk murawowych. Na pozostałych występuje w mniejszej ilości i osiąga mniejsze stopnie pokrycia (Tab. 1). Perz siny szczeciniasty podawano z dwóch stanowisk: Drewnika i Podwysokiego (SZCZEPANIAK

Ryc. 1. Stanowiska *Elymus hispidus* na Działach Grabowieckich: 1 – *E. hispidus* subsp. *hispidus*, 2 – *E. hispidus* subsp. *hispidus* i *E. hispidus* subsp. *barbulatus*

Fig. 1. Localities of *Elymus hispidus* on the Działy Grabowieckie region: 1 – *E. hispidus* subsp. *hispidus*, 2 – *E. hispidus* subsp. *hispidus* and *E. hispidus* subsp. *barbulatus*

2001). W Drewnikach występują jeszcze zarastające murawy kserotermiczne *Inuletum ensifoliae*, ale perz siny w nich nie rośnie. Natomiast stanowiska w Podwysokim nie udało się odnaleźć. Podgatunek ten stwierdzono w Howcu i w Chomeńskich Małych (Tab. 1).

Liczba notowań obu podgatunków oraz zasobność populacji na poszczególnych stanowiskach na obszarze Działów Grabowieckich potwierdzają dość dobrą kondycję *E. hispidus* subsp. *hispidus* i duże zagrożenie *E. hispidus* subsp. *barbulatus*.

Summary. *Elymus hispidus* (Poaceae) on the Działy Grabowieckie (Lublin Upland SE Poland).

On the Działy Grabowieckie 21 sites of *Elymus hispidus* (Opiz) Melderis (Opiz) Melderis were found. On two sites occur two subspecies e.i. *E. hispidus* subsp. *hispidus* and *E. hispidus* subsp. *barbulatus* (Table 1). The number of sites and abundance of populations of two subspecies confirm that *E. hispidus* subsp. *hispidus* may be recognize as endangered (EN) and *E. hispidus* subsp. *barbulatus* as critically endangered (CR) in the Lublin region.

LITERATURA

- KONDRACKI J. 2000. Geografia regionalna Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- KUCHARCZYK M. 2004. Lista ginących i zagrożonych gatunków roślin naczyniowych województwa lubelskiego. Wydz. Ochr. Środ. i Rol. UW Lublin (mscr).

- MATUSZKIEWICZ W. 2008. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Guidebook Series 3. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- SZCZEPANIAK M. 2001. The *Agropyron-Elymus* complex (*Poaceae*) in Poland: occurrence of *Elymus hispidus* subsp. *hispidus* and subsp. *barbulatus*. – W: L. FREY (red.), Studies on grasses in Poland, s. 177–193. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Science, Kraków.
- SZCZEPANIAK M. 2003. Zmienność morfologiczna *Elymus hispidus* (Opiz) Melderis. – W: J. JAKUBOWSKI & J. WĄTROBA (red.), Zastosowania metod statystycznych w badaniach naukowych I, s. 361–370. StatSoft Polska, Kraków.
- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce”. – Wiad. Bot. 22(3): 145–155.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.). 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZAJĄC M. & ZAJĄC A. 2009. Elementy geograficzne rodzimej flory Polski. s. 94. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZARZYCKI K. & SZELĄG Z. 2006. Czerwona lista roślin naczyniowych w Polsce. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELĄG (red.), Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Wyd. 3, s. 9–20. Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, Kraków.

ANNA CWENER, Zakład Geobotaniki, Instytut Biologii Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, ul. Akademicka 19, PL-20-033 Lublin; e-mail: acwener@wp.pl

Przyjęto do druku: 20.06.2011 r.